

De Friedrich Schiller liefhebber.

Pieter De Buysser

Gepubliceerd in Etcetera 133

De theateruitgeefdirecteur van Suhrkamp Verlag had het goed gezien. Hij zat tevreden met het geleverde werk maar diep ongelukkig in de trein die hem weer naar Berlijn voerde. Terug na enkele van de Duitse kolonies in Europa te hebben bezocht. Hij had vastgesteld dat in alle hoeken de meest veelkantige vormen van theaterschrijverij woekerde terwijl desalniettemin de canon de canon bleef. En terwijl hij monotoon wiegend naar de hoofdstad werd vervoerd vergenoegde hij zich de ogen te sluiten, de notities stonden op papier, alles was op de rails gezet. De canon wacht. Hij beminde Schiller en Tsjechov maar meer nog die Kroatische snaak die het waagde van die hartverscheurende dramelaten te schrijven, de zwaarlijvige Pool met zijn komische doculesquen of de polloffels van een baldadige vreemdeling. Je vond ze in alle uithoeken van Europa en overal was hun lot hetzelfde: door enkele bemind, door meerdere gedoogd maar door de menigte veracht. En net voor hij in slaap sukkelde besprong de angst hem: “ik faal” dacht hij ter hoogte van Nürnberg station. “Ik haal het niet”, hoe moet ik het voor elkaar krijgen dat deze levenslustige termieten ooit de concurrentie met de canon aan zullen kunnen? Maar de postdramatische landschappen en de transformatadorren van de laatste dagen eisten hun tol: hij viel in een diepe slaap. En uiteraard ontwaakte net dan het onvermoede.

Uit zijn oor kwam een kleine Friedrich Schiller liefhebber gekropen. Die had een kleine klassieke klarinet tussen zijn gelede pootjes geklemd en tetterde er vrolijk op los. Dat geblaas bleek het signaal te zijn voor de machinist om de remmen dicht te gooien. Door de luidsprekers klom de stem van de treinmanager, iedereen werd verzocht de trein te verlaten. De theateruitgeefdirecteur begaf zich naar de deur en stapte uit. Hij bleek de enige passagier te zijn, of althans de enige die het bevel gehoorzaamde, en zodra hij goed en wel aan de rand van een zompige wei stond gingen volstrekt onverwacht de treindeuren weer dicht en traag trokken de wagons zich weer op gang. Nu stond hij daar. Alleen in de wei, zonder Goethe, Brecht zelfs geen Marius van Mayenburg had hij bij de hand. De oudste onder de koeien had begrepen dat daar een man verloren stond. Ze tsjokte naar hem toe en vroeg waar hij

heen moest. “Naar de canon” stamelde de arme man verward. “Een oude of een moderne, maar alsjeblief, breng me naar een canon.” De koe keek hem minzaam aan en blaatte een beetje. De theateruitgeefdirecteur van Suhrkamp Verlag begreep dat dit enige uitleg behoefde en hij verklaarde zich nader: “kijk, het is gemeengoed dat aan Büchners toneelwerk een revolutionair potentieel wordt toegekend, maar ik kan u – die vandaag met mij in deze ene en de zelfde wei staat- zo een Sloveense, IJslandse of Deense theaterauteur aanreiken die zich zonder problemen kan wagen aan het vernuft van een Büchner en wat betreft actueel revolutionair potentieel koppen met spijkers slaat!” De koe, mistroostig herkauwend omdat haar ware potentie nooit echt is ontgonnen, had hier wel oren naar. “Theater, “ zei de koe peinzend, “ja!” zei ze. “Verlicht me, verscheur me, behaag me, breng me samen en werp me terug!” De theateruitgeefdirecteur keek haar ontroerd in de ogen. “En canon of niet, daar maal ik niet om.” De theateruitgeefdirecteur, hoopvol door de gewekte interesse, begon voor de koe losjes uit zijn auteursfiches te citeren: naam, geboorteplaats, leeftijd, perscitataten, en een relevant fragment. Toen hij aanbelandde bij de jonge Finse toneelschrijfster -die met het bezwaarde persoonlijke verleden -ging de staart van de koe als een vlag omhoog. “Dat wil ik spelen.” De Friedrich Schiller liefhebber op de schouder van de theateruitgeefdirecteur begon daarop een feestelijke riedel ten beste te geven en het eerste opvoeringscontract was gesmeed. De koe engageerde zich terstond voor een speelreeks van 45 opvoeringen. Toen ze voorzichtig gepolst werd naar het statuut van haar gezelschap waarmee ze dit niet geringe engagement zal moeten waarmaken gaf ze een antwoord dat doorleefd uit de diepte van maar liefst vier magen kwam. “Het theater heeft de kracht om een nieuwe gemeenschap te vormen, en daar is nood aan, meer nood dan aan een bestaande gemeenschap die zich celebreert in bestaande structuren.” De theateruitgeefdirecteur wou deze uitspraak noteren in zijn boekje maar hij vond niets om te schrijven. Vriendschappelijk nakeuvelend gingen ze vervolgens gezamenlijk naar de grote baan die de wei van de koe dwars doormidden sneed. Op een parking langs de baan hield een romazigeneur-familie een picknick. Vader, moeder en kinderen gaven mekaar een paarse schuimige worst door en kauwden op hompen wit brood. De pater familias betoonde interesse in de koe die zich spontaan aan hem aanbood, hij stootte zijn oudste zoon en die zag meteen het hespenplan voor zich. “Goeiedag,” zei de theateruitgeefdirecteur die meende dat ze hulpbehoevend waren, “kunnen wij u helpen?” De moeder knikte en stak vragend haar hand uit. “Helaas, mijn geld heb ik op de trein laten liggen, maar

kennen jullie het werk van de IJslandse toneelschrijver...” en toen hij het kenmerkend fragment voordroeg moest de hele familie eindelijk nog eens zo schaamteloos en van alle valse beschaving bevrijd luid lachen dat de Friedrich Schiller liefhebber in zijn kraag zijn klarinet kon bovenhalen want het volgende opvoeringscontract kon worden getekend. Pilsjes werden opengetrokken en er werd getoast op het voornemen om met een speelreeks van 65 voorstellingen het theater te bevrijden van het gelamenteer van de burgerij. Daar de gezinsauto niet meteen meer te herstellen viel vergezelde de familie de koe en de uitgeefdirecteur te voet op hun tocht richting het eerst nabijgelegen dorp. De vier kleinste kinderen mochten daarbij op de rug van het rund. Het eerste grote gebouw op hun weg was het verkoopszalen en kantorencomplex van een kleine middelgrote onderneming gespecialiseerd in pvc ramen en deuren. Zonder de minste aarzeling begaf het gezelschap zich naar de draaideur. Dat een dergelijk inspiciënt problemen zou opleveren had iedereen zien aankomen en de verantwoordelijke veranda’s en pergola’s kwam hen dan ook tegemoet. Net te laat want de koe stond al geklemd halverwege binnen en buiten. “Waarmee kan ik u van dienst zijn?” Riep de verantwoordelijke tussen de kieren.

“Meneer”, zei de theateruitgeefdirecteur van het gerenommeerde SuhrkampVerlag, “u weet vast dat uw huwelijksproblemen briljant en trefzeker weerspiegeld werden in de drama’s van Strindberg en Ibsen. Als u hen niet kent, kent u allicht wel de door deze canonieke auteurs ontwikkelde sjablonen die tegenwoordig in ieder tv drama opduiken, wel, laat mij u vertellen over het werk van de briljante Catalaanse theaterauteur...” “De verantwoordelijke luisterde aandachtig, wat bemoeilijkt werd door het getrek van de koe tussen de deur, maar hij barstte al bij de eerste alinea van de eerste scene uit het kenschetsende fragment in tranen uit. “Laat mij ervoor zorgen dat er honderd vierentwintig voorstellingen van dit diepmenselijke drama gespeeld worden, want van onze demonen kunnen wij ons niet bevrijden, maar we kunnen ze wel regisseren.” Hij legde de theateruitgeefdirecteur de plannen voor om de verkoopzaal –waar hij ten andere zijn minnares tot zijn schaamte meerdere keren in de poes genomen heeft, maar ja, spijt komt altijd achteraf- na 8 uur om te toveren tot een schouwburg, en ook de plannen voor een louterende tournee zagen er veelbelovend uit. De Friedrich Schiller liefhebber haalde zijn klarinet boven en in een verstild en ingetogen moment werd tussen de kieren van de draaideur, onder de poten van de koe, weer een opvoeringscontract getekend. De verantwoordelijke veranda’s en pergola’s besloot na ondertekening dat hij niets meer te verliezen had en hij liep

met hen mee het dorp in. Gelukkig maar, want hij was het die erop wees dat in de brasserie tegenover het gemeentehuis het voltallige schepencollege nog wat zat na te tafelen. De theateruitgeefdirecteur, aangemoedigd door voorgaande successen, stapte opgewekt het etablissement binnen en herinnerde prompt het gezelschap aan de scherpzinnigheid van Molières politieke zedenschetsen. Er werd smakelijk gelachen. “Wel, als u hier nog mee kan lachen, wat dan met dit...” en zonder enige introductie declameerde hij het oneigentijdse razend actuele betekenisvolle fragment van de niet meer zo jonge Lithouwse toneelauteur. Het schepencollege ontaarde op slag in gespin en gescheld, er werden venijnige motjes uitgedeeld en de verontwaardigde kreten sloegen tot tegen het plafond. “Laat de metamorfose beginnen.” zei de theateruitgeefdirecteur. En terwijl het schepencollege vechtend over de tafels begon te rollen sprak hij subtiel de jonge, idealistische maar veel te fidele secretaris van de burgemeester aan: “kijk meneer, als dit tafereel u bevalt, en u een regimewissel wenst te versnellen, dan moet u misschien eens overwegen dit stuk op te voeren.” En een halve minuut later werd het volgende opvoercontract getekend terwijl de tiramisu en de verwijten van nepotisme door de lucht vlogen. De Friedrich Schiller liefhebber kroop uit zijn broekzak en toeterde ter inhuldiging van het zopas getekende contract iets klassieks op zijn klarinet. De helft van het schepencollege en de jonge idealistische ex-secretaris van de burgemeester vergezelde de theateruitgeefdirecteur op zijn tocht. Zo gingen ze nog even langs bij het kasteeltje van de lokale aristocraat. Zonder boe of ba stapte het gezelschap het erf op en klopte op de smeedijzeren deur. Het was de baron zelve die kwam opdoen, hij dacht even dat hij een fragment van King Lear voor de voeten kreeg geworpen maar dat bleek een vergissing: het was wel degelijk het kenschetsende fragment van de in eigen kringen notoire experimentele toneelschrijver uit Aarhus. De man belde meteen zijn notaris om een aantal schenkingsaktes voor te bereiden en tekende het opvoeringscontract. “Dit is pas theater dat iets verwerkelijkt” zei de baron, en hij verachte zijn raad van bestuur meer dan ooit tevoren.

Tegen het vallen van de avond had de theateruitgeefdirecteur voor maar liefst 24 teksten levendige voorstellingen gegarandeerd. Hij gaf zijn nieuwe vrienden het teken dat het wel wetletjes was geweest. De koe vergezelde zijn inspirerende vriend tot in de wei waar hij van de trein was gestapt. En met een perfecte, nog ouderwets ambachtelijk theatrale timing stopte nét op dat moment de trein, de deuren schoven open, de uitgeefdirecteur zwaaide nog een laatste keer en stapte op.

Toen hij wakker werd reed hij Berlijn Hauptbahnhof binnen. Slaperig stapte hij de metro in. Hij was net op tijd voor de Schillervoorstelling in het Berliner Ensemble, het betrof een moderne regie die verrassend actuele aspecten aan het licht bracht van de gekende tekst.

Wanneer de acteurs de scene opkwamen opende ze hun mond, klaar voor de eerste zin, maar in plaats van klank kwam er zand uit hun mond. Mul zand. Beige bruin klam zand viel in kluiten uit de monden van de toneelspelers. Eén na één kwamen de acteurs op, en angstig stelden ze vast dat zodra ze hun tekst wilden zeggen zand uit hun mond gleeed. Toen de scene veranderd was in een zandbak met daarop in verspreide slagorde de zachtjes zandbrakende acteurs, kroop de kleine Friedrich Schiller liefhebber uit een kier tussen de planken.

De theateruitgeefdirecteur herinnerde zich hem nog maar al te goed, maar voor het aanwezige publiek was dit kleine heertje van nog geen tien centimeter een wonderbaarlijk theatraal curiosum.

“Vrienden,” sprak de Friedrich Schillerliefhebber, “zo wij de kunst liefhebben, hebben wij de vrijheid lief. Zo wij het heden beminnen, beminnen wij het verleden.” Het publiek hing aan zijn lippen benieuwd naar wat zou volgen maar hij zweeg. Hij liep één na één langs de toneelspelers en gebruikte zijn klarinetje om de monden helemaal leeg te schuppen en eens flink uit te blazen. Vervolgens begon hij in het zand dat intussen de hele scene bedekt had een landkaart te tekenen. En dan zei hij: “Meestal weerspiegelt de landkaart het land, maar alleen in het theater kan het gebeuren dat het land de kaart volgt die daar wordt getekend.” En hij tekende, lijnen en bochten heuvels en dalen, hij kneedde het zand, en terloops wees hij het publiek bijvoorbeeld op de plek waar ze het gezelschap van de verantwoordelijke van de veranda’s en de pergola’s konden gaan zien, waar dat van de idealistische burgemeesterssecretaris... Na een tijdje gaf hij het teken aan de toneelspelers dat ze aan hun opvoering van Schiller mochten beginnen. En dat deden ze. Klassiek, canoniek en vakkundig. Gelukkig was de kleine Friedrich Schiller liefhebber zo klein dat hij niet in de weg liep, de toneelspelers speelde en hij tekende rustig voort, als was hij één van hen. Die hele voorstelling lang tekende hij op de grote scene geduldig en nauwgezet voort aan de landkaart die het landschap scheidt. En de metamorfose was sindsdien niet meer te stoppen.

